

NGỘ ĐỘC THỰC PHẨM DO VI KHUẨN SALMONELLA

Trong thời gian vừa qua có nhiều trường hợp ngộ độc thực phẩm nghi nhiễm *Salmonella* được ghi nhận tại Bệnh viện Đa khoa tỉnh Khánh Hòa, Thành phố Nha Trang (14-15/03/2024). Khuẩn *Salmonella* là thủ phạm khiến hàng trăm học sinh ở Nha Trang ngộ độc thực phẩm, trong đó một bé tử vong, hồi năm 2022. Đây là một trong những nguyên nhân hàng đầu gây ra bệnh tiêu chảy trên toàn cầu, trong đó có nhiều vụ ngộ độc quy mô lớn, theo Tổ chức Y tế Thế giới. Vậy vi khuẩn *Salmonella* là gì? Nguồn lây và triệu chứng ra sao? Cách điều trị và phòng bệnh như thế nào?

1. Vi khuẩn *Salmonella* là gì?

Vi khuẩn *Salmonella* hay còn được gọi là vi khuẩn thương hàn gồm *Salmonella typhi* và *Salmonella paratyphi* A, B, C tất cả các chủng đều có khả năng gây bệnh thương hàn.

Vi khuẩn thương hàn đi vào hệ tiêu hóa của cơ thể, sau khi bị chết sẽ giải phóng ra nội độc tố. Vi khuẩn *Salmonella* chết càng nhiều càng có nhiều độc tố được giải phóng tấn công vào cơ thể người nhiễm. Nội độc tố của vi khuẩn *Salmonella* gây ra ảnh hưởng rất xấu tại ruột, nội độc tố sẽ làm tổn thương niêm mạc ruột (kích thích ruột gây đau bụng, làm chảy máu, hoặc có thể gây thủng ruột). Nội độc tố do vi khuẩn *Salmonella* giải phóng đi vào máu đến hệ thần kinh trung ương làm tổn thương hệ thần kinh và nhiễm độc toàn thân.

Vi khuẩn *Salmonella* có sức sống và sức đề kháng tốt. Vi khuẩn này chịu được lạnh, ở nước đá sống 2 - 3 tháng, nước thường > 1 tháng, trong rau quả 5 - 10 ngày, trong phân 1 đến vài tháng. Vi khuẩn *Salmonella* bị tiêu diệt ở nhiệt độ 55⁰C trong 30 phút, còn 90⁰ trong vài phút, các chất khử trùng thông thường diệt được vi khuẩn dễ dàng (chloramin 3%, phenol 5%).

2. Nguồn lây nhiễm *Salmonella*:

Bạn thường bị nhiễm khuẩn *Salmonella* khi ăn hoặc uống thứ gì đó có vi khuẩn trong đó. *Salmonella* phổ biến hơn trong thực phẩm từ động vật, như trứng, thịt bò và gia cầm. Nhưng đất hoặc nước cũng có thể làm ô nhiễm trái cây và rau quả. Ngoài ra, *Salmonella* có thể được lây nhiễm từ thực phẩm này sang thực phẩm khác bằng tay hoặc dao, thớt, đĩa và các dụng cụ nhà bếp khác. Không những thế, bạn có thể bị nhiễm trùng nếu không nấu chín một số loại thức ăn đủ kỹ.

Thực tế, vi khuẩn *Salmonella* sống trong ruột của một số loại động vật như:

- Các loài chim, chẳng hạn như gà và gà tây;

- Động vật lưỡng cư, chẳng hạn như ếch, cóc và kỳ nhông;
- Bò sát, chẳng hạn như rắn, thằn lằn và rùa.

3. Triệu chứng nhiễm vi khuẩn *Salmonella*:

Hầu hết những người bị nhiễm vi khuẩn *Salmonella* đều có các dấu hiệu và triệu chứng dưới đây trong thời gian 12-72 giờ sau khi phơi nhiễm với vi khuẩn:

- Tiêu chảy: Phân lỏng, sền sệt, màu vàng nâu, rất khắm, khoảng 5 - 6 lần/ngày;
- Sốt cao liên tục (39°C đến 40°C);
- Máu trong phân;
- Đau bụng sôi bụng và chướng bụng vùng hố chậu phải;
- Các triệu chứng nhiễm độc thần kinh do độc tố vi khuẩn *Salmonella* như: nhức đầu, mất ngủ, ác mộng, ù tai, nói ngọng.
- Phát ban nhỏ dạng đốm nhỏ ở ngực, bụng, mạn sườn; ban xuất hiện khoảng từ ngày thứ 7 - 12 của đợt bệnh rồi tự biến mất.

Trường hợp nặng người nhiễm vi khuẩn *Salmonella* có biểu hiện tay run bất thường hoặc nằm bất động, vẻ mặt thờ ơ, đờ đẫn, li bì, mê sảng, hôn mê (thường ít gặp).

Trong một số ít trường hợp, nhiễm vi khuẩn *Salmonella* có thể gây tử vong nếu người bệnh không được điều trị kịp thời và đúng phác đồ. Tuy nhiên, có một số người dù bị nhiễm vi khuẩn *Salmonella* nhưng do cơ thể đã có kháng thể, số lượng vi khuẩn ít và độc lực của vi khuẩn yếu cho nên có thể bị rối loạn tiêu hóa vài ba ngày rồi tự khỏi. Một số rất ít người nhiễm *Salmonella* trở thành người lành mang vi khuẩn, kéo dài nhiều tháng và trở thành nguồn lây bệnh cho cộng đồng.

Tuy nhiên, nhiều loại vi trùng và bệnh tật khác có thể gây ra các triệu chứng điển hình của nhiễm khuẩn *Salmonella*. Để xác nhận có bị mắc bệnh này hay không, bác sĩ sẽ gửi một mẫu phân tích dịch ruột của bạn đến phòng thí nghiệm. Sau đó, sẽ áp dụng các kỹ thuật xét nghiệm để kiểm tra sự tồn tại của *Salmonella*. Nếu bạn bị ốm nặng, bác sĩ có thể yêu cầu bạn làm thêm các xét nghiệm để xác định chính xác loại vi khuẩn *Salmonella*.

4. Chẩn đoán phân biệt:

Dựa vào lâm sàng, khó phân biệt thương hàn với sốt do các căn nguyên khác trong tuần đầu của bệnh như:

- Viêm nội tâm mạc, nhiễm khuẩn huyết, bệnh do *Brucella*, lao và các áp xe.
- Bệnh do *Rickettsia*.
- Bệnh do đơn bào như sốt rét, bệnh *Leshmania* nội tạng, áp xe gan amip.

- Bệnh do virus như cúm, Dengue.
- Bệnh không do nhiễm trùng như bệnh mô liên kết và các rối loạn tăng sinh lympho bào.

5. Điều trị và chăm sóc người bệnh:

5.1. Điều trị đặc hiệu:

• **Kháng sinh:**

- ✓ Các kháng sinh đã bị vi khuẩn thương hàn đề kháng và không còn chỉ định trong điều trị ngộ độc thực phẩm do *Salmonella* như: Ampicillin, Amoxicillin, Chloramphenicol, Co-trimoxazol.
- ✓ Các kháng sinh còn hiệu lực: nhóm Fluoroquinolon (Ciprofloxacin, Ofloxacin và Pefloxacin) hoặc nhóm Cephalosporin thế hệ III (Cefotaxim, Ceftriaxon).
- ✓ Có thể sử dụng Azithromycin để điều trị nhiễm trùng do *Salmonella*.
- ✓ Liều lượng thuốc:
 - Ciprofloxacin hoặc Ofloxacin: 15 mg/kg/ngày, có thể lên tới 20 mg/kg/ngày.
 - Cephalosporin thế hệ III: 2 - 3 g/ngày.
 - Azithromycin: 1 g/ngày.

• **Corticoid:**

Sử dụng corticoid cho những thể nặng (viêm não, viêm cơ tim và sốc): Dexamethason liều 3 mg/kg truyền tĩnh mạch chậm trong vòng 30 phút. Sau đó cứ mỗi 6 giờ lại dùng một liều Dexamethason 1 mg/kg cho đến hết 8 liều.

• **Điều trị các biến chứng:**

Điều trị các biến chứng (xuất huyết tiêu hóa, thủng ruột...).

5.2. Điều trị hỗ trợ:

- Thời gian: 5 - 7 ngày hoặc 10 - 14 ngày đối với trường hợp có biến chứng.
- Dinh dưỡng: Ăn thức ăn mềm, ít xơ, dễ tiêu, giàu dinh dưỡng.
- Bù đủ dịch và điều chỉnh rối loạn điện giải.

6. Tác hại của vi khuẩn *Salmonella*:

Bệnh thương hàn do vi khuẩn *Salmonella* gây nên với bệnh cảnh sốt kéo dài, gây ra nhiều biến chứng nặng như:

- Xuất huyết tiêu hóa.
- Viêm cơ tim.

- Viêm màng não.
- Viêm miệng lợi.
- Liệt ruột, thủng ruột, xuất huyết khoang phúc mạc với triệu chứng viêm phúc mạc, viêm tuy xuất huyết.
- Viêm thần kinh sọ và thần kinh ngoại biên.
- Hội chứng Guillain-Barré.
- Áp xe phổi, viêm màng phổi thanh tở huyết.
- Hiếm gặp: viêm xương, viêm cầu thận, viêm ống thận, hội chứng tan máu urê huyết cao.

7. Cách phòng ngừa bệnh nhiễm khuẩn *Salmonella*?

- Rửa tay thật kỹ là cách tốt nhất để ngăn ngừa lây lan các bệnh nhiễm khuẩn đường ruột. Rửa tay bằng xà phòng và nước ấm sau khi đi vệ sinh, thay tã, chạm vào động vật và trước khi ăn hoặc chế biến thức ăn.
- Không để các loài bò sát vào những nơi bạn cho trẻ nhỏ ăn hoặc tắm.
- Không cho các loài bò sát và lưỡng cư vào trong nhà có trẻ dưới 5 tuổi hoặc những người có hệ miễn dịch suy yếu.
- Nấu kỹ tất cả các loại thịt, đặc biệt là thịt gia cầm.
- Không ăn trứng sống hoặc nấu chưa chín.
- Chỉ uống sữa tiệt trùng.
- Rã đông thịt và gia cầm trong tủ lạnh thay vì ở nhiệt độ phòng.
- Cho thức ăn vào tủ lạnh ngay.
- Rửa thớt và kệ bếp dùng để chế biến thịt hoặc gia cầm ngay sau khi sử dụng để tránh lây nhiễm chéo sang các loại thực phẩm khác.
- Không bơi ở bể bơi hoặc hồ nếu quý vị bị tiêu chảy.

Nguồn tham khảo:

- Hướng dẫn chẩn đoán và điều trị một số bệnh truyền nhiễm, Bộ Y tế (2015).
- <https://suckhoedoisong.vn/nong-so-nguoi-nghi-ngo-doc-sau-an-com-ga-tram-anh-tang-len-345-1-ca-chuyen-bien-nang-169240315182154016.htm> (Nguồn tin : Trung Tâm Y Tế Thành Phố Thủ Đức)